

Journal of Recreation and Tourism Research

Journal homepage: www.jrtr.org

ISSN:2348-5321

SINIR TURİZMİNE GENEL BAKIŞ: DİLUCU SINIR KAPISI

Burcu ILGAZ YILDIRIM^a

Özlem SÖKMEN GÜRÇAM^b

Furkan YILDIRIM^c

^aİğdır Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Yrd. Doç. Dr. (burcuilgazyildirim@gmail.com)

^bİğdır Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Arş. Gör. (osokmengurcam@gmail.com)

^cİğdır Üniversitesi, İğdır MYO, Öğr. Gör. (furkanyildirim.cbu@hotmail.com)

ÖZET

İnsanların gezme, görme, öğrenme, eğlenme ve dinlenme gibi kültürel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için yaşadıkları mekânlardan geçici olarak ayrılarak farklı ülkelere gitmeleri turizm olarak ifade edilmektedir. Turizm ülkelerin kalkınmalarını gerçekleştirilebilmek amacıyla gerekli döviz girdisi ve yeni gelir sağlamak ve istihdam olanaklarını arttırmak gibi konularda önemli bir sektör olma özelliğine sahiptir. Turizm sektörünün bir alt dalı olan sınır turizmi ise, bu sektör içerisinde önemli bir paya sahiptir. Sınır turizmi, bölge ekonomisine canlılık getirmekte ve bölgenin refah seviyesini yükselterek istihdamı arttırmaktadır. Ancak Türkiye’de sınır turizmi üzerinde yapılan çok fazla çalışma yoktur. Bu sebeple sınır turizmi konusuna yeterince yer verilmemesi sebebiyle çalışmada sınır turizmi kavramı, İğdır ve Nahcivan Özerk Cumhuriyeti için önemli olan Dilucu sınır kapısı bağlamında incelenmiştir. İldeki konaklama tesislerinde kalan yabancı sayısı ve Dilucu sınır kapısından giriş ve çıkış yapan yabancıların sayısı tablolar eşliğinde analiz edilip açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Turizm, Sınır Turizmi, Dilucu Sınır Kapısı

ABSTRACT

People’s going to different countries by leaving their places where they live in order to meet their cultural and psychological needs such as travelling, sight seeing, learning and relaxing is called tourism. Tourism, such as issues in order to achieve the development of the countries, needed foreign currency earnings and providing new revenue and increasing employment opportunities, has become an important feature industry. The border tourism, which is a sub-branch of the tourism sector has an significant share in this sector. Border tourism brings vitality and increases employment by raising the welfare of the region. However, there are not many studies on border tourism in Turkey. Therefore, border tourism issues due to not enough space given the notion of border tourism in the study, context of Dilucu border gate which is important for Iğdır and Nakhchivan Autonomous Republic has been examined. Number of foreigners staying in accommodations facilities in the province and the number of foreigners to the entry and exit form Dilucu border gate is analyzed and is explained in the accompanying tables.

Key Words: Tourism, Border Tourism, Dilucu Border Gate.

GİRİŞ

Turizm; birçok sınır bölgelerinde, politik sınırlar üzerinde veya dünyanın en popüler bazı turistik yerlerinde önemli bir sektör olmaktadır. Aynı zamanda turizm dünyanın en çabuk gelişen sektörlerinden biri olmaktadır. Turizm; devamlı olarak yaşanan yer dışında tatil, dinlenme, eğlenme ve kültürel ihtiyaçların giderilmesi için yapılan seyahat ve geçici konaklama olarak ifade edilmektedir. Turizm sektörünün bir alt dalı olan sınır turizmi ise turizmin gelişmesi yönünden önemli bir araç olmaktadır. Sınır turizmi hem dünya da hem de Türkiye’de üzerinde çok fazla çalışılmış bir konu değildir. Bu sebeple de konuyu ele alırken karşılaşılan en önemli sorun, bu konuda ulusal ve uluslararası literatürün yok denecek kadar az olmasıdır. Ancak sınır turizmi konu itibarıyla önemli bir kavram olması sebebiyle çalışmada sınır turizmi kavramına ve Dilucu sınır kapısına yer verilmiştir. Ayrıca bu çalışmada Iğdır’da turizme kaynak olan değerlerin, turistik konaklama tesislerinin ve Dilucu sınır kapısından ülkeye giren ve çıkan yabancıların sayısı ortaya koyularak analiz edilmektedir.

Sınır Turizmi Kavramı Ve Önemi

Günümüzde dünya kamuoyunda önemi her geçen gün artan turizm; insanların fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden önemli sektörlerden biri olmaktadır (Gürbüz, 2002, s. 49).

Sınırlar, ulus-devletlerin uluslararası sahada egemenlik alanlarını belirleyen, savaşlarla ve uluslararası anlaşmalarla çizilen, insanlar tarafından oluşturulan yapay olgular olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2012, s. 139).

Sınırlar arası turizm faaliyetlerinin büyümesi ve uluslar üstü turistik yerlerin giderek artan sayısı, sınırın her iki tarafında bulunan farklı yönetsel yaklaşımlar, değer sistemleri ve kültürel algılardan dolayı çeşitli yönetim zorlukları ortaya koyar. Bu tür zorluklar yalnızca ortak planlama ve işbirliğiyle gerçekleştirilen geliştirmelerle aşılabılır, bu da sınırlar arası etkileşimler için sürdürülebilirlik ilkelerinin ve paydaş işbirliği teorisinin önemini gösterir. Sınırların doğası, giderek artan bir şekilde, engel olmaktan 'temas hatları' olmaya doğru değişmektedir. Dolayısıyla, sınırların yapısının ve çeşitli işlevlerinin ve bunların geçilmesiyle ilgili mekanizmalar ve prosedürlerin anlaşılmasının, turizm planlamacıları, operatörleri veya destinasyon pazarlama kurumları için son derece önemli olduğu ortaya çıkabilir. Bu alandaki bazı yazarlara göre, sınırlar arası işbirliği konusunda çok daha fazla ampirik vaka çalışmasına ihtiyaç vardır. Martinez ve Timothy gibi öncüler hali hazırda, gelecek araştırma faaliyetleri için bir başlangıç gündemi önermişlerdir. Dünyanın sürekli değiştiği ve

küreselleşmenin dünyayı küçültmeye devam ederek 'global bir köy' haline getirdiği göz önüne alındığında, gelecekte gerçekleştirilecek başarılı turizm atılımları için bu olguların anlaşılmasının giderek artan önemi anlaşılmaktadır. Sınır çalışmalarının önemi gelecek yıllarda muhtemelen daha fazla artacaktır (Wachowiak, 2006, s. 265).

Sınırların öneminin artması ile ticaretin ve turizmde önemi artmaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde sınırlarla birlikte ülke ekonomisinde de artış görülmektedir. Ülke ekonomisindeki artışın sacayağı olan sınır turizmi, hükümetler tarafından önceki dönemlerde üstünde durulmayan bir kavram olmakta iken, günümüzde ise, ekonomik büyüme için hükümetler tarafından bir teşvik olarak sık sık önerilmektedir. Bu duruma ek olarak, sınır ötesi ziyaretçi akışları, birçok uluslararası kuruluş tarafından da teşvik edilmektedir (Hampton, 2009, s. 2). Ayrıca sınır turizminin gelişmesi için coğrafi konum, politik ve ekonomik çevreler, iletişim araçları ve bölge ile ilgili sosyo-kültürel seçimler gibi faktörler de önemlidir (Prokkola, 2008, s. 43). Sınır turizmi ile kalkınma için ihtiyaç duyulan döviz girdisi sağlanır. Bununla birlikte turizmden elde edilen gelirler, yabancı ülkelere alınan ekonomik yardımlara göre daha çok üstünlüklere sahip olmaktadır. Çünkü turizm, politik ve ekonomik kısıtlamalardan uzaktır ve herhangi bir baskı aracı olarak kullanılamamaktadır (Çeken, 2008, s. 298).

Uluslararası sınırlar, genel olarak insan etkileşimi açısından engel olarak görülmektedir. Aslında birçok sınır, tam olarak komşu toplumlar arasında iletişimi sınırlama amacı ya da ülkeler arasında insanların, malların, hizmetlerin ve fikirlerin akışını filtrelemek için tanımlanmaktadır. Ancak birçok bölgede uluslararası sınırların bariyer olarak görülme fonksiyonu hızla azalmaktadır. İletişim alanı olarak sınırların durumu ve farklı sistemler arasındaki işbirliği artmaktadır. Sonuç olarak komşu ülkeler arasındaki iletişim, ulusal ve bölgesel politikalar yoluyla turizm konusunda sınır ötesi işbirliği için daha fazla artan fırsat oluşturmaktadır (Timothy, 1999, s. 182).

Bazı insanlar için politik sınırlar büyüleyici bir değer olmaktadır. Dünyada bazı turistik cazibeler sınır şehirlerinde buldukları için kendi kendine gelişir. Örneğin; ABD’deki Colorado, Utah, Arizona ve New Mexico gibi bölgelerde böyle olduğu görülmüştür (Timothy, 2000, s. 57). Sınır komşusu olduğu halde iyi ilişkileri bulunmayan komşu ülkeler arasında bile sınırlar turistik bir işlev görebilir. Güney ve kuzey Kore arasında askerden arındırılmış bölge hala çekişme halindeyken bile günümüzde bile önemli bir turistik destinasyon olmaktadır. Her hafta Kuzey Koreliler ve yabancılar mütareke anlaşmasıyla bölünen

çizgilerin ötesinde olan Panmunjom'a akın ederler (Pollack, 1996).

Benzer bir şekilde 1980'li yıllarda Mısır ve İsrail arasında sıcak bir sınır problemi olduğunda bile sınırla ilgili problemler bir cazibe oluşturmaktadırlar (Timothy, 2000, s. 58). Timothy (2000)'e göre sınır turizminde cazibe oluşturabilecek birtakım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin en önde gelenleri; Alış-veriş, kumar, seks ve alkol turizmidir.

İğdır'da Turistik Kaynaklar

İğdır ili, Doğu Anadolu Bölgesinin Erzurum- Kars bölümünde yer almaktadır. Kuzey ve kuzeydoğusunda Ermenistan, doğusunda Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti (Azerbaycan), ve İran devletleriyle komşu olan ilin toprakları; güneyden Ağrı, batı ve kuzeybatıdan ise Kars illeri ile çevrelenmiştir. Üç ülke ile ortak sınırı olan tek il olan İğdır yaklaşık 3539km² yüzölçümüne sahiptir (Güner ve Şimşek, 1998, s. 129).

Erzurum ve Kars üzerinden gelip Nahçıvan, Ermenistan ve Doğubeyazıt üzerinden İran'a giden karayolu buradan geçmektedir. Bu durum turistik açıdan büyük bir çekici unsur olarak değerlendirilebilir.

Doğal Kaynaklar

Turizm olayının gelişiminde doğal değerler çeşitlilik göstermektedir. Genellikle turizm olayı doğal değerlere bağlı olmaktadır. Doğal değerler bir yörede turizmin gelişmesini sağlayan en önemli arz kaynaklarıdır (Pearce, 1999, s. 151).

İğdır Ovası ve çevresi, Türkiye ve Doğu ölçüsünde kendine özgü iklim özellikleri ile yöresel klima (mikro klima) alanı içine girmektedir.

İğdır ili içerisinde doğal turizm değerlerine sahip dağlar arasında Ağrı Dağı önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Ağrı Dağı, Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan ve İran devlet sınırlarının kesişme noktası yakınında yer almaktadır. Dağın % 65'lik bölümü İğdır'da, %35'lik bölümü ise Ağrı İli topraklarında kalmaktadır.

Yakut dilinde "Ağr", Selçuklu Türklerinde "Eğri Dağ" bazen de "Ağır Dağ", İranlılar da "Kuh Nuh", Araplarda Büyük Ağrı'ya "Cebelü'l-haris", Küçük Ağrıya ise "Cebelü'l-huveyris" isimleri verilmiştir. Ermeniler bu dağa "Massis" veya "Masik" derken, sadece Batı coğrafyacıları "Ararat" demektedir (Tanyu, 1988, s. 481).

Tuzluca ilçesinin hemen kuzeydoğusunda Tuz Mağaraları yer alır. Tuzluca kaya tuzu yataklarının ne zaman işletmeye açıldığı konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Yöredeki kaya tuzu yatakları tarihi dönemler içerisinde yöreye hâkim olan kavimler tarafından işletilmiştir (Güner, Bekdemir, Ertürk, Şimşek, 2000, s. 333). Bu

mağaralar astım ve bazı solunum yolu hastalıklarına iyi gelmektedir.

Burada gerekli düzenlemeler ve yatırımlar yapılırsa sağlık turizmi yapılabilir.

Tarihi Kaynaklar

İğdır ili çeşitli tarihi değerlere sahiptir. Bu değerler turistik anlamda da bir değer taşımaktadır.

İğdır'ın 11 km. kuzeyinde Çakırtaş (Amarat) Kulyusuf kümbeti bulunmaktadır (Buyruk, 2006, s. 125). Aralık ilçesine 15 km. uzaklıkta, Hacı İbrahim Gödek Kümbeti bulunmaktadır. İğdır Aralık İlçesi Kolikent Köyünde Kolikent Kümbeti bulunmaktadır. Aralık ilçesine yaklaşık 12 km uzaklıkta olan Kolikent Mezarlığı içerisinde bulunmaktadır. İğdır şehir merkezinin 36 km. doğusunda, Ağrı Dağı'nın kuzey yamacında bölgeye hakim bir tepe üzerinde İğdır Kalesi yer almaktadır (Kırzioğlu, 1953, s. 333). İğdır Ovası'nın batısında Sürmeli Kalesi bulunmaktadır. Kale, Türkiye-Ermenistan sınırında yer almaktadır. Ancak kalenin kimler tarafından hangi tarihte yapıldığı bilinmemektedir (Acar, 2006, s. 193).

İlin en eski yerleşim merkezlerinden biri olan Karakoyunlu ilçesinde biri ilçe merkezinde, diğeri ise Karakoyunlu-Aralık yolu üzerinde olmak üzere iki kadim mezarlık bulunmaktadır. Bu mezarlıklar tarihi çok eskilere dayanan Koçbaşı mezar taşları ile ünlüdür. Bu heykeller genellikle tarihi kahramanlar, yiğitler ve nüfuzlu insanlar adına koyulmuşlardır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma kapsamında öncelikle İğdır İli'ndeki konaklama tesislerine gelen yerli ve yabancı kişi sayısı, geceleme sayıları, doluluk oranları ve konaklama tesislerinde geceleme yapan kişilerin milliyetleri araştırılarak il bazında incelenmiştir. Veriler tablolaştırılarak ele alınmıştır. Bu veriler 2001-2013 yıllarını kapsamaktadır. Aynı zamanda Dilucu sınır kapısından ülkeye giriş yapan yerli-yabancı kişi sayıları, Dilucu sınır kapısından çıkış yapan yerli-yabancı kişi sayıları, milliyetleri, en çok giriş ve çıkış yapılan aylar 2001-2013 yılları esas alınarak tablolaştırılmış ve analiz edilmiştir. Bu yılların esas alınma sebebi düzenli istatistikî verilerin bu yılları kapsamasıdır.

İğdır'daki Konaklama İstatistikleri

İğdır'daki konaklama istatistiklerini turizm yatırım belgesi ve turizm işletmesi belgesi işletme şekillerine göre ilde bulunan konaklama tesisi, oda ve yatak kapasitesi ve yıllara göre işletme belgesi tesislerde konaklayan yabancı sayısı ve geceleme sayısı tabloları yardımıyla açıklanacaktır.

Tablo 1. Yıllara Göre İldeki Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Kapasitesi (2001-2013)

Yıllar	Turizm Yatırım Belgesi			Turizm İşletmesi Belgesi		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
2001	4	212	407	4	174	349
2002	4	212	407	4	174	349
2003	4	212	407	4	180	372
2004	3	152	287	5	220	427
2005	4	201	385	5	220	427
2006	4	195	398	4	180	372
2007	3	171	354	5	220	427
2008	2	121	245	5	220	427
2009	1	72	156	5	220	427
2010	2	121	254	5	220	427
2011	3	201	414	5	217	422
2012	4	263	538	4	171	319
2013	5	331	674	4	171	319

Kaynak. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9857/isletme-belgesi-tesisler.html>, Erişim: 20.08.2014.

Tablo 1, 2001-2013 yılları arasında Iğdır'da yıllara göre konaklama tesisi, oda ve yatak kapasitesini göstermektedir. Konaklama tesisi, oda ve yatak kapasitesi; işletme şekline göre turizm yatırım belgesi ve turizm işletmesi belgesi olarak incelenmektedir. Turizm yatırım belgesi işletmelerde tesis sayısı 2001 yılında 4 iken, 2013 yılında tesis sayısı 5'e çıkmaktadır. Tesis sayısının en az olduğu yıl ise 2009 yılıdır. Turizm yatırım belgesi işletmelerde oda sayısı ise, 2001 yılında 212 iken, 2013 yılında bu sayı artış göstererek 331 olmaktadır. Yatak sayısı ise 407 iken, bu sayı 2013 yılında 674'e çıkmaktadır. Turizm yatırım belgesi işletmelerin, oda ve yatak sayısı 2001 yılına göre 2013 yılında tesis, oda ve yatak sayısında artış olduğu görülmektedir. Turizm işletmesi belgesi tesis sayısı, 2001 yılında 4'tür. Bu sayı 2004 ve 2005 yıllarında 5 iken, 2013 yılında tekrar 4 olmaktadır. 2001-2013 yılları arasında sayısı genel olarak aynı seviyede kalmaktadır. Turizm işletmesi belgesi tesislerin oda sayısı, 2001 yılında 174 iken, 2013 yılında bu miktar 171'e düşmüştür. Tesislerin oda sayısı, 2003 ve 2004 yıllarında artış, 2006 yılında azalış, 2008 yılında tekrar artış olmaktadır. 2008 yılından 2011 yılına kadar oda sayısında herhangi bir artış ve azalış olmamaktadır ve oda sayı 220 olmaktadır. 2011 yılında oda sayısı azalarak 217'ye düşmüştür. 2012 yılında da azalış göstererek 171'e düşmüştür. 2013 yılında da oda sayısında da herhangi bir değişiklik olmamış ve oda sayısı 171 olmaktadır. Yatak sayısı ise 2001 yılında 349 iken, 2013 yılında bu sayı azalış göstererek 319 olmaktadır.

Tablo 2. Yıllara göre İşletme Belgesi Tesislerde Konaklayan Yabancı Sayısı Ve Geceleme Sayısı (2001-2013)

Yıl	Kon. Yab. Kişi Sayısı	Kon. Yerli Kişi Sayısı	Ort. Kalış Süresi Yabancı (Gün)	Ort. Kalış Süresi Yerli (Gün)	Toplam Doluluk Oranı %	Yab. Milli. (En Çok Kalan)
2001	17.934	35.335	1.1	1	41.82	İran, Almanya
2002	4.273	19.345	1.7	1.2	18.28	B.D.T., İran
2003	5.672	23.087	1.3	1.3	28.76	B.D.T., İran, Ürdün
2004	2.940	25.383	1.2	1	18.93	B.D.T., İran, Almanya
2005	3.149	28.168	1.1	1.2	20.09	B.D.T., İran, Almanya
2006	4.054	43.027	1.3	1.2	31.22	B.D.T., İran, Almanya
2007	3.857	46.738	1.4	1.2	34.29	B.D.T., İran
2008	4.263	39.705	1.4	1.5	28.13	B.D.T., İran
2009	4.933	44.444	1.4	1.4	28.35	B.D.T., İran
2010	10.048	53.773	1.2	1.2	30.30	B.D.T., İran
2011	10.313	52.083	1.6	1.5	29.89	B.D.T., İran
2012	13.787	67.135	1.1	1.1	40.27	B.D.T., İran
2013	10.443	51.498	1.1	1.2	30.91	B.D.T., İran

Kaynak. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9857/isletme-belgesi-tesisler.html>, Erişim: 20.08.2014.

Tablo 2'de, Iğdır ilinde yıllara göre işletme belgesi tesislerde konaklayan yabancı sayısı ve geceleme sayısı verilmektedir. Konaklayan yabancı kişi sayısı 2001 yılında 17.934 kişi iken, bu sayı 2013 yılına gelinceye kadar artışlar gösterse de genel olarak azalışlar göstermektedir. 2013 yılında konaklayan yabancı kişi sayısı 10.443 olmaktadır. Konaklayan yerli kişi sayısı ise, 2001 yılında 35.335 iken, 2013 yılında yabancı kişi sayısının aksine artış göstererek 51.498 kişiye ulaşmaktadır. Yabancıların ortalama kalış süreleri ise, 2001 ve 2013 yıllarında 1.1 olmaktadır. Yerli vatandaşların ortalama kalış süreleri ise 2001 yılında 1 iken, 2013 yılında 1.2 olmaktadır. Bu durum gösteriyor ki, hem yabancıların hem de yerli vatandaşların tesislerde günü birlik olarak kalmaktadır. İşletme belgesi tesislerde doluluk oranı ise 2001 yılında %41.82 iken bu oran 2013 yılında azalış göstererek %30.91 olmaktadır. En çok konaklama yapan yabancıların milliyeti 2001 yılında İran ve Almanya iken, 2013 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu ve İran olmaktadır.

Dilucu Sınır Kapısı

Dilucu Sınır Kapısı üç ülkeye sınırı olan Iğdır ilinin en doğusunda bulunan Aralık ilçesinde yer almaktadır. Türkiye ile Nahcivan Özerk Cumhuriyeti'ni birbirine bağlayan Dilucu Sınır Kapısı 1992 yılında hizmete açılmıştır. Aralık ilçe merkezine 38 km, Iğdır il merkezine ise 85 km uzaklıkta bulunan sınır kapısı 36.857 m²'lik bir

alana kuruludur. Aras Nehri üzerine kurulu olan sınır kapısı, Umud Köprüsü ya da Hasret Kapısı olarak da bilinmektedir. Nahcivan tarafındaki karşılığı Sederek Hudut Kapısı olan Dilucu Kara Hudut Kapısı, ithalat-ihracat, transit ve yolcu giriş-çıkış işlemlerinin yanı sıra, 2009 yılından itibaren sınır ticareti konusunda da yetkilendirilmiştir (Wikipedia, 2014; Tutar vd, 2012, s. 23).

Dilucu Sınır Kapısı, Türkiye'nin Güney Kafkasya ve Orta Asya'ya açılan kapısı olarak tasarlanmıştır (TEPAV, 2009, s. 4). Türkiye'ye yalnızca Nahcivan üzerinden doğu-batı ulaşım koridorunun açılması ile Dilucu'daki turizm ve ticaret faaliyetlerinin canlandırılma potansiyeli doğacaktır. Ayrıca, bu şekilde Dilucu Azerbaycan, Ermenistan, İran ve Türkiye'den insanların buluşma noktası haline getirilebilir. Dört ülke arasındaki bu sınır bölgesi, Türkiye-Gürcistan örneğinde görüldüğü gibi, tamamen insanlar arası etkileşime açılabilir (TEPAV, 2009, s. 6). Ne yazık ki, Azerbaycan ve Türkiye'nin Ermenistan ile arasında var olan sorunlar yüzünden insanlar arası etkileşimin, bunun sonucu olarak sınır turizminin ve ekonominin gelişmesine engel olmaktadır. Sınır turizminin ve ekonominin gelişmesine engel olan bir diğer sorun ise, Türkiye ile Nahcivan arasında vize uygulamasının olmasıdır. Dünyada elliye aşan ülkede vize uygulaması kalkarken, Nahcivan ile hala aramızda vize sorunu bulunmaktadır. Bizden bir ülke olan Nahcivan, vize uygulamasıyla Türkiye'den özellikle de Iğdır'dan insanların ülkeye giriş-çıkışlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Türkiye, Dilucu Sınır Kapısından giren vatandaşlara vize uygulaması yapmazken; Nahcivan'ın Türkiye'den gelen vatandaşlara vize uygulaması yapması olumsuz bir durum oluşturmaktadır.

Tablo 3. Dilucu Sınır Kapısından Giriş Yapan Yabancı Kişi Sayısı (2001-2013)

Yıllar	Kişi Sayısı
2001	136.392
2002	120.294
2003	139.367
2004	261.128
2005	314.657
2006	252.211
2007	248.097
2008	239.787
2009	188.036
2010	239.672
2011	300.012
2012	249.687
2013	232.811

Kaynak. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Erişim: 02.08.2014.

Tablo 3, 2001-2013 yılları arasında Dilucu sınır kapısından giriş yapan yabancıların sayısını göstermektedir. 2001 yılında Dilucu sınır kapısından giriş yapan yabancı kişi sayısı 136 bin kişi iken, bu miktar 2013 yılında 232 bin kişiye çıkmaktadır. Giriş yapan yabancı kişi sayısında genel olarak ağustos ayında artış görülmektedir. Dilucu sınır kapısından girişi yapan yabancıların milliyetlerinde ilk sırayı Azerbaycan, ikinci sırayı Rusya ve üçüncü sırayı da İran almaktadır.

Sınır geçişlerindeki bu büyük artışlarda turizmin ve ticaretin etkili olduğu söylenebilir. İran ile son yıllarda gelişen ilişkilerin turist sayılarında artışa yol açtığı görülmektedir (Tutar vd, 2012: 14).

Tablo 4. Dilucu Sınır Kapısından Çıkış Yapan Yabancı Kişi Sayısı (2001-2013)

Yıllar	Kişi Sayısı
2001	109.959
2002	104.492
2003	138.799
2004	258.693
2005	302.980
2006	258.926
2007	246.471
2008	243.234
2009	186.462
2010	234.542
2011	288.406
2012	243.451
2013	232.302

Kaynak. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Erişim: 02.08.2014.

Tablo 4, 2001-2013 yılları arasında Dilucu sınır kapısından çıkış yapan yabancı kişi sayısını göstermektedir. 2001 yılında çıkış yapan yabancı kişi sayısı, 109 bin iken bu miktar 2013 yılında 232 bine çıkmıştır. Tablodan da görüleceği üzere çıkış yapan yabancı sayısında her yıl düzenli bir artış olmasa da genel olarak artış görülmektedir. Ağustos ayında giriş yapan yabancı sayısının aksine, çıkış yapan yabancı sayısının genel olarak artış gösterdiği ay, aralık ayı olmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınır turizmi, komşu ülkeler arasında siyasi ve askeri çekişmeler olsa bile cazibesini koruyan bir turizm çeşididir. Sınır turizmi ile ülkeye ihtiyaç duyulan döviz girdisi miktarı artmakta, sınırlar arası iletişim sağlanmakta ve sınır şehirlerinin cazip bir turistik destinasyon haline gelmesi mümkün olabilmektedir. Ülkeler, sınır turizminin gelişmesi için turizm konusunda sınır ötesi işbirliğine gitmektedirler.

Iğdır ilinde bulunan Dilucu sınır kapısı, Nahçıvan Özerk Cumhuriyetinden Türkiye'ye açılan bir kapıdır. Yıllar bazında istatistiki veriler göstermektedir ki; Dilucu sınır kapısından Türkiye'ye giriş yapan milliyetlerin arasında en yüksek kişi sayısına sahip ülke Azerbaycan olmaktadır. Daha sonraki sıralamada sırayı Rusya vatandaşları ve İran vatandaşları almaktadır.

Dilucu sınır kapısından giriş yapan yabancıların 2001-2013 yılları arasındaki verileri ele alındığında her yıl düzenli bir artış görülmesi bile genel olarak giriş yapan yabancı sayısında 2001'den bu yana artış olduğu görülmüştür. 2001 yılında ülkeye Dilucu sınır kapısından giriş yapan yabancı sayısı 136.392 iken bu sayı 2013 yılında 232.811'e ulaşmıştır. Bu bölgede aynı zamanda sınır ticaretinin de yapılması bu artışın temel sebeplerinden biri olabilmektedir. Aynı zamanda değişen dünya standartları ve küreselleşen dünya bu duruma önemli bir katkı sağlamaktadır.

Timothy'ye (2000) göre, sınır turizminde cazibe oluşturabilecek birtakım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin en önde gelenleri; Alış-veriş, kumar, fuhuş ve alkol turizmidir. Dilucu sınır kapısından Iğdır İli'ne giriş yapan turistler için en önemli cezbedici faktör alış-veriş faktörüdür.

İl'de turizm işletme ve turizm yatırım belgeli konaklama işletmeleri bulunmaktadır. Tesis sayıları, oda ve yatak sayısı, ortalama kalış süresi, işletmelerin toplam doluluk oranları ve en çok kalış yapan yabancıların milliyetleri yıllar bazında incelenmiştir. İstatistiki verilere göre, konaklama yapan yabancı kişi sayısı yıl bazında istikrarlı bir artış göstermemiştir. Aynı zamanda konaklama işletmeleri de artış göstermekte fakat bu da istikrarlı ve kayda değer bir artış değildir. Yabancı konaklayanların ortalama kalış süreleri 1.7'yi geçmemiştir. Tesislerdeki doluluk oranları ivme kazanmamış ve genel olarak bir azalış göstermiştir. Bu durum konaklama tesislerinin artmamasının bir sebebi olarak gösterilebilir. İlde bulunan tesislerde konaklayan yabancıların milliyetlerine bakıldığında, ülkeye en çok giriş yapan yabancılar B.D.T. (Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan) ve İran vatandaşlarıdır.

Ülkeye giriş yapan yabancılar için, sınır şehrinde bu kişileri cezp edecek turistik doneler olması önemlidir. Iğdır turistik açıdan bir takım değerlere sahiptir. Şehirde bulunan tarihi yapılar turistik cazibe olarak görülebilir. Aynı zamanda şehir, Ağrı dağı, Aras nehri, Korhan yaylası ve astım gibi hastalıkların tedavisinde kullanılan Tuz Mağarası gibi doğal güzellikleri ile turistik çekim merkezi olabilir.

Turizmde en önemli olan noktalardan bir tanesi gelen yabancı turisti şehirde konaklatılabilmek ve bu

süreyi arttırılabilmektir. Verilere bakıldığında ortalama kalış süresi daima 1 gün civarında olmuştur. Bu durum göstermektedir ki Iğdır, Dilucu sınır kapısı için daha çok bir geçiş yolu olmuştur. Turizmde farkındalığı arttırmak için Iğdır'da turizm konusunda önemli adımlar atılması gerekmektedir. Ayrıca sınır kapısına sahip şehrin sınır turizmi açısından önemi büyüktür.

İle gelen yabancıların milliyetleri göz önünde bulundurularak, ilde onlar için cazibe merkezleri oluşturulmalıdır. Milliyetlerin yaşam standartları ve genel profilleri araştırılarak, onlar açısından talep edilebilirlik arttırılmalıdır.

İlde turistik destinasyon oluşturabilecek tarihi eserler tanıtılmalı, eserlere ulaşım kolaylaştırılmalı, ve bu değerlerin gün yüzüne çıkarılması için restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Ayrıca ilde kapalı olan iki adet sınır kapısı bulunmaktadır. Bunlar; Ermenistan-Alican sınır kapısı, İran-Boralan sınır kapısıdır. Bu kapıların açılması ile ilde sınır turizmi açısından büyük bir canlılık olması öngörülmektedir. İstatistikler incelendiğinde Ermenistan vatandaşlarının Sarp sınır kapısından geçiş yaparak ülkeye girdikleri görülmektedir. Ermeniler için Ağrı Dağı'nın kutsal bir yeri olduğu literatürce bilinmektedir. Ağrı dağı'nın %65'i Iğdır sınırları içerisindedir. Bu gibi ayrıntıların turistik açıdan değerlendirilmesi Iğdır açısından sınır turizminde hareketliliği arttırabilir.

Bu çalışma sınır turizmi açısından bir örnek teşkil etmektedir. Daha sonraki çalışmalarda Iğdır'daki esnaf ve halk ile görüşmeler yapılarak sınır turizminin başka bir boyutu ele alınabilir. Aynı zamanda ülkede bulunan başka sınır kapıları ile karşılaştırmalı olarak analiz yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Z. Z. (2006). *Her Yönüyle Iğdır*, Ankara: Berkay Ofset.
- Akyüz, L. (2012). Bir Sınır Kasabası Olarak Hopa: Sınırın Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Analizi, U. Biryol İçinde Karardı Karadeniz, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buyruk, H. (2006). *Tarihi Ve Kültürel Varlıklarıyla Iğdır*, Iğdır: Iğdır Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çeken, Hüseyin (2008). Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, C.X, S II. Ss: 293-306.
- Güner, İ., Şimşek, O. (1998) Iğdır'da Halk Takvimi Ve Halk Meteorolojisi, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:33, S.129- 135.
- Güner, İ. vd., (2000). Tuzluca Kaya Tuzlası, *Atatürk Üniversitesi, Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:4, S:323- 349

- Gürbüz, Ahmet (2002). Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma, *Teknoloji Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 1-2, Ss: 49-59.
- Hampton, Mark P. (2009), The Socio-Economic Impacts Of Singaporean Cross-Border Tourism İn Malaysia And Indonesia, *Kent Business School, Working Paper* No.184.
- Kırzioğlu, M. F., (1953). *Kars Tarihi*, İstanbul: Işık Matbaası.
- Pearce, D. (1999). *Tourism Development*, Second Edition, John Wiley, Usa.
- Pollack, A. (1996). At The Dmz, Another İnvation: Tourists, *New York Times*, 10 April: A10. <http://www.nytimes.com/1996/04/10/world/at-the-dmz-another-invasion-tourists.html>, Erişim: 20.08.2014.
- Prokkola, E. K. (2008). Resources And Barriers İn Tourism Development: Cross-Border Cooperation, Regionalization And Destination Building At The Finnish- Swedish Border, *Fennia*, 186: 1, Pp. 31–46. Helsinki.
- T.C. Turizm Ve Kültür Bakanlığı (2014), Yıllara Göre İldeki Konaklama Tesisi, Oda Ve Yatak Kapasitesi (2001-2013) Ve Yıllara Göre İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Yabancı Sayısı Ve Geceleme Sayısı (2001-2013), <Http://Yigm.Kulturturizm.Gov.Tr/Tr,9857/İsletme-Belgeli-Tesisler.Html>, Erişim: 20.08.2014.
- T.C. Turizm Ve Kültür Bakanlığı (2014). Dilucu Sınır Kapısı Giriş – Çıkış İstatistikleri, <Http://Yigm.Kulturturizm.Gov.Tr/Tr,9854/Sinir-Giris-Cikis-İstatistikleri.Html>, Erişim: 20.08.2014.
- Tanyu, H. (1998). *Ağrı Dağı*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt:1, İstanbul.
- Tepav (2009). Şark Kapısı Nahcivan'ın Kilidinin Açılması Türkiye-Ermenistan Uzlaşması Sürecinde Nahcivan Üzerindeki Ablukanın Kaldırılması İçin Öneri,Http://Www.Tepav.Org.Tr/Upload/Files/1271313353r4385.Sark_Kapisi_Nahcivanin_Kilidinin_Acillmasi.Pdf, Erişim: 20.08.2014.
- Timothy, D. J. (1999). Cross-Border Partnership İn Tourism Resource Management: International Parks Along The Us-Canada Border, *Journal Of Sustainable Tourism*, 7:3-4, Pp: 182-205.
- Timothy, D. J. (2000). Borderlands: An Unlikely Tourist Destination?, *Ibru Boundary And Security Bulletin*, Pp. 57-65, Https://Www.Dur.Ac.Uk/Resources/İbru/Publications/Full/Bsb8-1_Timothy.Pdf, Erişim: 20.08.2014.
- Tutar, H., Elyıldırım, G., Demir, E., Erdal, M., Boztemir, İ. (2012). Tra2 Bölgesinde Sınır Ticareti Ve Sınır Kapıları: Sosyo-Ekonomik Bir Analiz, Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, <Http://Www.Serka.Gov.Tr/Store/File/Common/87e4158ddb3771a0e02243ade743058c.Pdf>, Erişim: 20.08.2014.
- Wachowiak, H. (2006). Tourism And Borders: Contemporary Issues, Policies And International Research, *Ashgate Publishing Limited*, Gower House Suite 420, Croft Road 101, Aldershot Burlington, Hampshire Gu11 3hr, England.
- Wikipedia, (2014). Dilucu Sınır Kapısı, Http://Tr.Wikipedia.Org/Wiki/Dilucu_S%C4%B1n%C4%B1r_Kap%C4%B1s%C4%B1, Erişim: 20.08.2014.